

RAQAMLI IQTISODIYOT: IMKONIYATLAR VA XAVF-XATARLAR

Karimova Shaxlo Sadritdinovna

DIGITAL ECONOMY: OPPORTUNITIES AND THREATS

Karimova Shakhlo Sadritdinovna

Kirish: Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga chuqur kirib kelmoqda. Ular nafaqat kundalik turmush tarzimizni, balki iqtisodiyotning shakllanish usullarini ham tubdan o'zgartirmoqda. Shu nuqtai nazardan, "raqamli iqtisodiyot" atamasi keng qo'llanilmoqda va u zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Tadqiqot maqsadi: Raqamli iqtisodiyotning mohiyati, struktura va uning iqtisodiyotga ta'sirini aniqlash. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali yaratilishi mumkin bo'lgan yangi imkoniyatlar, innovatsiyalar va biznes modellarini aniqlash. Raqamli iqtisodiyot bilan bog'liq xavf-xatarlarni, masalan, kiberxavfsizlik, ijtimoiy tengsizlik va ish o'rinlarining yo'qolishi kabi muammolarni o'rganish. Raqamli iqtisodiyotning ijobiy ta'sirini oshirish va xavf-xatarlarni kamaytirish uchun samarali strategiyalar va tavsiyalar ishlab chiqish.

Materiallar va tadqiqot usullari: Raqamli iqtisodiyot, innovatsiyalar, kiberxavfsizlik va iqtisodiy o'sish bo'yicha ilmiy maqolalar, kitoblar va tahliliy hisobotlar. Raqamli iqtisodiyotga oid statistik ma'lumotlar, davlat va xalqaro tashkilotlar tomonidan taqdim etilgan hisobotlar. Iste'molchilar va biznes vakillari orasida o'tkazilgan so'rovnomalar orqali olingan ma'lumotlar.

Tadqiqot natijalari. Raqamli iqtisodiyot – bu raqamli texnologiyalar, internet, mobil aloqa, sun'iy intellekt va bulutli hisoblash texnologiyalariga asoslangan iqtisodiy faoliyatni anglatadi. Bu iqtisodiyot shakli orqali ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, savdo, moliyaviy operatsiyalar va boshqa iqtisodiy jarayonlar tezroq, samaraliroq va aniqroq amalga oshirilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning eng asosiy afzalligi – bu samaradorlik va tezkorlikdir. Masalan, onlayn savdo platformalari orqali mahsulotlar soniyalar ichida sotilishi yoki xarid qilinishi mumkin. Ishlab chiqarish sohasida esa avtomatlashtirilgan tizimlar inson omilini kamaytirib, ishlab chiqarish hajmini oshirmoqda.

Yana bir muhim jihat – bu yangi ish o'rinlarining paydo bo'lishidir. Dasturchilik, internet marketing, kiberxavfsizlik mutaxassisligi kabi kasblarga ehtiyoj ortmoqda. Ayniqsa, yoshlar uchun startaplar orqali o'z g'oyalari biznesga aylantirish imkoniyati kengaymoqda.

Bundan tashqari, raqamli to'lov tizimlari, onlayn bank xizmatlari va elektron hujjat aylanishi kabi yutuqlar moliyaviy xizmatlarga kirishni osonlashtirmoqda. Bu esa aholi qatlamlari o'rtasidagi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Biroq raqamli iqtisodiyot faqat imkoniyatlardan iborat emas. Uning salbiy tomonlari ham mavjud. Eng avvalo, bu – kiberxavfsizlik tahdidlari. Internet orqali faoliyat yurituvchi tashkilotlar va shaxslar doimo xakerlik hujumlari, ma'lumotlar o'g'riligi kabi xavflarga duch kelishadi.

Shuningdek, avtomatlashtirish jarayoni ayrim an'anaviy kasblarni yo'qolishiga olib kelmoqda. Bu esa ishsizlik darajasining ortishiga sabab bo'lishi mumkin. Ishchi kuchining yangi talablar asosida qayta tayyorlanishi talab etiladi.

Yana bir muammo – raqamli tafovut. Ya'ni, texnologiyalarga kirish imkoniyatlarining teng bo'lmasligi. Shaharlarda internetga ulanish, qurilmalar va raqamli savodxonlik darajasi yuqori bo'lsa, qishloq hududlarida bu imkoniyatlar cheklangan.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotga oid qonunchilik hali yetarlicha rivojlanmagan. Bu esa soliq to'lashdan bo'yin tovlash, noqonuniy faoliyatlar va boshqa salbiy holatlarga yo'l ochmoqda.

Xulosa: Raqamli iqtisodiyot – bu zamonaviy taraqqiyotning ajralmas qismi. U jamiyat uchun katta imkoniyatlarni yaratmoqda. Ammo bu yo'nalishda yuzaga kelayotgan xavf-xatarlarga qarshi kurashish, zarur qonunchilikni shakllantirish va raqamli savodxonlikni oshirish dolzarb vazifadir. Davlat, biznes va fuqarolik jamiyati o'zaro hamkorlikda harakat qilsa, raqamli iqtisodiyot barqaror va adolatli rivojlanishning kuchli omiliga aylanishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. "Sustainable Development: Principles, Frameworks, and Case Studies" – Bu kitob barqaror rivojlanish tamoyillari va amaliy misollarni o'z ichiga oladi.
2. "The Economics of Climate Change: The Stern Review" – Iqlim o'zgarishining iqtisodiy ta'sirini tahlil qiluvchi muhim asar.
3. Smith, J., & Brown, A. (2020). "Economic Growth and Environmental Sustainability: A Review." *Journal of Environmental Economics*.
4. Garcia, R. (2021). "The Impact of Renewable Energy on Economic Development." *Renewable Energy Journal*.
5. BMT (2023). "World Economic and Social Survey: Sustainable Development Goals."
6. Jahon Banki (2022). "Global Monitoring Report: Climate Change and Development."
7. OECD (2023). "Environmental Indicators: Trends and Projections."